

Haydarov Usmon Amirqulovich

Annotatsiya: Ushbu maqola, O'zbekiston Respublikasining mustaqillik yillarida ta'lim tizimida amalga oshirilgan islohotlarni tahlil qiladi. Ta'lim sohasidagi islohotlar mamlakatning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishiga, shuningdek, xalqaro ta'lim standartlariga moslashishiga katta ta'sir ko'rsatdi. O'zbekiston ta'lim tizimida barcha bosqichlarda amalga oshirilgan yangiliklar va islohotlar, jumladan, boshlang'ich, o'rta va oliy ta'limda zamonaviy texnologiyalar va innovatsiyalarni tatbiq etishga qaratilgan. Maqolada ta'lim tizimining modernizatsiyasi, yangi o'quv dasturlari va pedagogik metodlarni joriy etish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish hamda ta'lim sifatini oshirishdagi muvaffaqiyatlar va muammolarni muhokama qilish ko'zda tutilgan.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, ta'lim islohotlari, mustaqillik yillari, oliy ta'lim, xalqaro hamkorlik, ta'lim sifatini oshirish, pedagogik metodlar, innovatsiyalar.

KIRISH

Ta'lim – har bir jamiyatning kelajagini shakllantiruvchi eng muhim omillardan biridir. O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng, ta'lim tizimida keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirish zarurati yuzaga keldi. Avvalgi Sovet ta'lim tizimi mustaqil davlatning yangi ehtiyojlariga javob bermas edi. Mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyoti uchun zamonaviy bilimga ega, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash katta ahamiyatga ega bo'ldi.

1991-yildan keyin O'zbekistonda ta'lim sohasini isloh qilishga qaratilgan bir qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. Islohotlarning asosiy maqsadi – ta'lim tizimini zamonaviy ilm-fan yutuqlari, xalqaro talablar va milliy qadriyatlar asosida rivojlantirish edi. Shu sababli davlat turli dasturlarni ishlab chiqib, ta'limning barcha bosqichlarida muhim o'zgarishlar amalga oshirdi.

Ta'lim sohasidagi islohotlar faqat maktab va oliy ta'limni emas, balki maktabgacha ta'lim, kasb-hunar ta'limi va ilmiy tadqiqot institutlarini ham qamrab oldi. Xususan, 1997-yilda "Ta'lim to'g'risida"gi qonun va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" O'zbekiston ta'lim tizimi islohotlarining yo'nalishini belgilab berdi. Mustaqillik yillarida ta'lim sifatini oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, xorijiy davlatlar bilan hamkorlikni rivojlantirish kabi muhim chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Ta'lim tizimini isloh qilishning dastlabki bosqichlari

O'zbekiston mustaqillikka erishgach, oliy ta'lim tizimini isloh qilishga katta e'tibor qaratildi. 1997-yilda "Ta'lim to'g'risida"gi qonun va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" asosida oliy ta'lim tizimining mazmuni, shakli va metodikasi qayta ko'rib chiqildi.¹

Mustaqillik yillarida O'zbekiston oliy ta'lim muassasalari soni sezilarli darajada oshdi. 1991-yilda mamlakatda 42 ta oliy ta'lim muassasasi faoliyat yuritgan bo'lsa, 2021-yilga kelib ularning soni 141 taga yetdi. Bu esa yoshlarning oliy ta'lim olish imkoniyatlarini oshirishga xizmat qildi. Shuningdek, nodavlat oliy ta'lim muassasalari tashkil etilib, ta'lim tizimining diversifikatsiyasiga hissa qo'shdi.²

¹ <https://kitobxon.com/oz/kitob/ozbekiston-talimi-muammolar-va-islohotlar?utm;>

² <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbekiston-respublikasida-ta-lim-sohasidagi-islohotlar?utm;>

Oliy ta'lim tizimidagi o'zgarishlar

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, oliy ta'lim tizimini isloh qilishga alohida e'tibor qaratildi. 1997-yilda qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi qonun va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" oliy ta'lim tizimini tubdan isloh qilishga zamin yaratdi. Ushbu hujjatlar asosida oliy ta'limning mazmuni, shakli va metodikasi qayta ko'rib chiqildi.

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda oliy ta'lim muassasalari soni sezilarli darajada oshdi. Agar 1991-yilda mamlakatda 42 ta oliy ta'lim muassasasi faoliyat yuritgan bo'lsa, 2021-yilga kelib ularning soni 141 taga yetdi. Bu esa yoshlarning oliy ta'limga bo'lgan ehtiyojini qondirishga xizmat qildi. Shuningdek, nodavlat oliy ta'lim muassasalari ham tashkil etilib, ta'lim tizimining diversifikatsiyasiga hissa qo'shdi.³

Ta'lim sifatini oshirish maqsadida xalqaro hamkorlikka alohida e'tibor qaratildi. Xususan, bir qator xorijiy universitetlarning filiallari ochildi. Masalan, Toshkent shahrida Buyuk Britaniyaning Vestminster universiteti, Singapurning Menejmentni rivojlantirish instituti, Italiyaning Turin politexnika universiteti kabi nufuzli oliy o'quv yurtlarining filiallari faoliyat yuritmoqda. Bu esa talabalarga xalqaro standartlarga mos ta'lim olish imkoniyatini yaratdi.

Aholi fikrini o'rganish asosida sirtqi va kechki ta'lim shakllari qayta tiklandi. Bu esa ishlayotgan yoshlarning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirdi. Shuningdek, masofaviy ta'lim shakllari ham rivojlantirilib, zamonaviy texnologiyalar yordamida ta'lim olish imkoniyati yaratildi.⁴ Maktab bitiruvchilarini oliy ta'limga qamrab olish darajasi ham sezilarli darajada oshdi. Agar 2016-yilda bu ko'rsatkich 9 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2020-yilga kelib 25 foizga yetdi. Bu esa yoshlarning oliy ta'limga bo'lgan qiziqishi va ehtiyojining ortib borayotganini ko'rsatadi. Mustaqillik yillarida O'zbekiston oliy ta'lim tizimida amalga oshirilgan islohotlar ta'lim sifatini oshirish, xalqaro standartlarga mos kadrlar tayyorlash va yoshlarning ta'limga bo'lgan ehtiyojini qondirishga qaratilgan bo'lib, bu jarayonlar izchil davom etmoqda.

2017-2021-yillardagi ta'lim islohotlari

2017-2021-yillar O'zbekiston ta'lim tizimida keng ko'lamlil islohotlar amalga oshirilgan davr bo'ldi. Ushbu davrda ta'lim sifatini oshirish, kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va xalqaro standartlarga moslashtirishga qaratilgan qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. 2017-yilda "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaror qabul qilindi. Ushbu qaror asosida oliy ta'lim tizimini kompleks rivojlantirish dasturi ishlab chiqildi.

Ta'lim sifatini oshirish maqsadida xalqaro hamkorlikka alohida e'tibor qaratildi. Xususan, xorijiy oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda qo'shma dasturlar tashkil etildi, xorijiy professor-o'qituvchilarni jalb qilish va talabalar almashinuvini kengaytirish choralari ko'rildi.

Ta'lim sifatini oshirish maqsadida xalqaro hamkorlikka alohida e'tibor qaratildi. Xususan, xorijiy oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda qo'shma dasturlar tashkil etildi, xorijiy professor-o'qituvchilarni jalb qilish va talabalar almashinuvini kengaytirish choralari ko'rildi. Bu esa ta'lim jarayoniga xalqaro tajribani joriy etishga xizmat qildi.⁵ 2019-yil oktyabr oyida "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" qabul qilindi. Ushbu hujjatda oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, ta'lim sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash kabi vazifalar belgilandi. Shuningdek, oliy

³ <https://strategy.uz/index.php?lang=uz&news=1725&utm;>

⁴ <https://yuz.uz/uz/news/talim-tizimi-va-yangicha-yondashuvlar;>

⁵ https://uzmarkaz.uz/uzc/news/talim-tizimiga-yangicha-yondashuv-va-islohotlar?utm_source;

ta'lim muassasalarining akademik va moliyaviy mustaqilligini oshirishga alohida e'tibor qaratildi.⁶

Ushbu davrda aholining oliy ta'limga bo'lgan ehtiyojini qondirish maqsadida yangi oliy ta'lim muassasalari va ularning filiallari tashkil etildi. Shuningdek, nodavlat oliy ta'lim muassasalarini ochishga ruxsat berilib, ta'lim tizimida raqobat muhitini yaratishga e'tibor qaratildi. Bu esa yoshlarning oliy ta'limga qamrovini oshirishga xizmat qildi.⁷ 2017-2021-yillarda O'zbekiston ta'lim tizimida amalga oshirilgan islohotlar ta'lim sifatini oshirish, xalqaro standartlarga mos kadrlar tayyorlash va ta'lim muassasalarining mustaqilligini kuchaytirishga qaratilgan bo'lib, bu jarayonlar mamlakatning intellektual salohiyatini yuksaltirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa

O'zbekiston Respublikasida mustaqillik yillarida ta'lim tizimining islohoti katta ahamiyatga ega bo'lib, mamlakatni iqtisodiy va ijtimoiy rivojlantirishning asosi sifatida belgilandi. Ta'lim sohasidagi islohotlar o'zining keng qamrovli, zamonaviy talablar va global tendensiyalar bilan uyg'unlashgan tizimni yaratishga qaratildi. Ushbu jarayonni amalga oshirishda bir qator muhim yo'nalishlar va chora-tadbirlar ko'rildi, jumladan, ta'limni xalqaro standartlarga moslashtirish, ta'limni zamonaviy texnologiyalar bilan boyitish, oliy ta'lim tizimida malakali kadrlar tayyorlash va ta'limning sifatini nazorat qilishning samarali mexanizmlarini yaratish.

Islohotlarning dastlabki bosqichlarida mamlakatda ta'lim tizimi siyosati, boshlang'ich va o'rta ta'limni rivojlantirishga katta e'tibor qaratildi. Bu davrda ta'limning barcha bosqichlarini modernizatsiya qilish, o'qituvchilarni qayta tayyorlash, ta'lim tizimining hamma qatlamlariga eng zamonaviy pedagogik metodlarni joriy etish bo'yicha bir qancha dasturlar amalga oshirildi. Keyingi yillarda oliy ta'lim tizimidagi islohotlar ham tezkor sur'atlar bilan amalga oshirildi. Yangi oliy ta'lim muassasalari tashkil etilib, ta'lim dasturlari zamonaviy bozor talablariga moslashtirildi. Oliy ta'limda xalqaro hamkorlikni kengaytirish, xorijiy mutaxassislar bilan bilim almashish, talabalar va professor-o'qituvchilarni yangi metodologiyalar bilan tanishtirish, ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirildi. Bu islohotlar yoshlarni global miqyosda raqobatbardosh mutaxassislar sifatida tayyorlashga xizmat qildi.

2017-2021-yillarda amalga oshirilgan islohotlar esa ta'lim tizimining har bir bosqichida sifatini oshirish, o'quv dasturlarini xalqaro standartlarga moslashtirish, yangi texnologiyalarni qo'llash va yoshlarni zamonaviy kasblarga tayyorlashga qaratilgan bo'ldi. Yangi raqamli ta'lim platformalari va innovatsion ta'lim metodlarini joriy etish orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga erishildi.

Ta'lim tizimining islohoti davomida, shuningdek, yoshlar uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratish, ta'limga keng qamrovli va adolatli yondashishni ta'minlash ham muhim ahamiyat kasb etdi. 2021-yilga kelib, O'zbekiston ta'lim tizimi, o'quvchilarning shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ijtimoiy mas'uliyatni oshirish va yoshlarni bilimli, ko'p tomonlama rivojlangan shaxs sifatida tarbiyalashga qaratilgan.

⁶ https://xs.uz/uz/post/talim-tizimi-islohotlari-ozbekistonda-yangi-ujgonish-davri-pojdevorini-yaratadi?utm_source;

⁷ Xalq ta'limi: muammolar, izlanishlar, yechimlar., Abdulla Avloniy nomidagi milliy-tadqiqot instituti., UO'K 373.3/.5. <https://avloniy.uz/uploads/journal/bba13e6b675870f13446f216bcbec2ab.pdf>;

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- ✓ O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonuni., <https://lex.uz/ru/docs/-16188>;
- ✓ [https://kitobxon.com/oz/kitob/ozbekiston-talimi-muammolar-va-islohotlar?utm](https://kitobxon.com/oz/kitob/ozbekiston-talimi-muammolar-va-islohotlar?utm;);
- ✓ [https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbekiston-respublikasida-ta-lim-sohasidagi-islohotlar?utm](https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbekiston-respublikasida-ta-lim-sohasidagi-islohotlar?utm;);
- ✓ [https://strategy.uz/index.php?lang=uz&news=1725&utm](https://strategy.uz/index.php?lang=uz&news=1725&utm;);
- ✓ <https://yuz.uz/uz/news/talim-tizimi-va-yangicha-yondashuvlar>;
- ✓ https://uzmarkaz.uz/uzc/news/talim-tizimiga-yangicha-yondashuv-va-islohotlar?utm_source;
- ✓ https://xs.uz/uz/post/talim-tizimi-islohotlari-ozbekistonda-yangi-ujgonish-davri-pojdevorini-yaratadi?utm_source;
- ✓ Xalq ta’limi:muammolar, izlanishlar, yechimlar., Abdulla Avloniy nomidagi milliy-tadqiqot institute., UO‘K 373.3/.5. ISSN: 3030-3966
<https://avloniy.uz/uploads/journal/bba13e6b675870f13446f216bcbec2ab.pdf>;